

Dôvodová správa

k bodu programu: **Návrh na vyhlásenie pamätihodností mesta Banská Bystrica a zápis do Zoznamu pamätihodností mesta.**

- I. Komisia pre pamätihodnosti mesta Banská Bystrica ako odborný poradný a iniciatívny orgán mesta pre zásadné otázky ochrany pamätihodností mesta od roku 2011 na svojich zasadnutiach posudzuje návrhy fyzických a právnických osôb a odbornej verejnosti na zápis do evidencie pamätihodností mesta z odborného a vecného hľadiska.

KOMISIA pre pamätihodnosti mesta Banská Bystrica na rokovaní dňa 4. novembra 2016 odporučila:

Uznesením č. 6/2016

Andreja Očenáša zaradiť za pamätihodnosť – osobnosť /nehmotná pamätihodnosť

Pochádzal zo Seliec pri B. Bystrici (nar. 8. januára 1911 v Selciach, zomrel 8. apríla 1995 v Bratislave), vyštudoval na Štátnom učiteľskom ústave v B. Bystrici (hud. pedagógia V. Figuš-Bystrý a Karel Štika); počas štúdia sa zapájal do hudobného života mesta, ako významná osobnosť sa vracal do B. Bystrice ako člen hud. porôt, podporovateľ hudobnej kultúry, na besedy, koncerty apod. Z prírody a histórie mesta a okolia čerpal v dielach (Povesti o rodnom kraji, Povstalecká tetralógia, Na zbojníckom tanci - podľa Luda Ondrejova a i.). Jeho balet Vrchárska nálada bol premiérovaný v Opere DJGT. Vo vlastnej tvorbe sa orientoval na symfonickú, vokálno-symfonickú a komornú hudbu inšpirovanú najmä folklórnymi tradíciami rodného kraja. Autor orchestrálno-symfonických skladieb, komorných diel a zborových skladieb. Vytvoril scénickú hudbu k literárnym dielam J. Bottu (Smrť Jánošíkova, 1948), A. Sládkoviča (Marína, 1948) a Hviezdoslava (Herodes a Herodias, 1955), zhudobnil aj verše J. Kráľa, Roku Fábryho, J. Kostru, M. Lajčiaka a i. Napísal pôvodný balet Vrchárska pieseň (1964) a javiskovú symfóniu Román o ruži (1969–1970). Pozoruhodné sú jeho orchestrálne suity Povesti o rodnom kraji (1943) a Ruralia slovaca (1957). Venoval sa i upravovaniu a montážam ľudových piesní. Jeho pozostalosť je uložená v Literárnom a hudobnom múzeu v Banskej Bystrici. Okrem iného navrhol Festival zborového spevu pomenovať podľa V. Figuš-Bystrého.

Uznesením č. 7/2016 odporučila:

Vojenskú hudbu pplk. 26 v Banskej Bystrici prijať za pamätihodnosť – udalosť/nehmotná pamätihodnosť

Vojenská hudba pplk. 26 pôsobila v Banskej Bystrici v medzivojnovom období (1918-1938). Jej kapelníkmi boli významné hudobné osobnosti, ktoré pripravovali a uskutočňovali mnoho koncertných a hudobných podujatí pre verejnosť - promenádne koncerty, symfonické koncerty, spoluúčinkovanie pri operetných predstaveniach Mestského divadelného združenia. Vojenská hudba účinkovala pri významných štátnych a spoločenských udalostiach v Banskej Bystrici, okrem toho obyvateľom mesta a okolia prinášala zábavu, ale aj rozhlád v európskom hudobnom repertoári a do svojich produkcií zapájala aj miestnych sólistov a komorné telesá. Bola jediným profesionálnym orchestrom v tomto období s významným vplyvom na občanov i vtedajších študentov.

Uznesením č. 8/2016

Júliusa Smidu zaradiť za pamätihodnosť - osobnosť /nehmotná pamätihodnosť

Bol popredným slovenským vedcom v oblasti onkológie. Narodil sa v r. 1927 v BB ako druhé so štyroch detí Gustáva Smidu a jeho manželky Vilmy. Tu získal základné aj

stredoškolské vzdelanie. Maturoval na Štátnom gymnáziu Andreja Sládkoviča v Banskej Bystrici, vysokoškolské štúdium absolvoval v r.1946-51 na Chemickotechnologickej fakulte Slovenskej vysokej školy technickej v Bratislave. Po promócií nastúpil na Onkologický ústav v BA (t. č. Ústav experimentálnej onkológie Slovenskej akadémie vied). Tam pracoval ako samostaný vedecký pracovník 40 rokov. S manželkou Valériou sa venovali štúdiu nádorovej biológie a najmä v tom čase aktuálnej téme zvieracích onkogénnych vírusov. Desiatky jeho odborných publikácií v anglickom jazyku, citované mnohými zahraničnými vedeckými pracovníkmi z USA, západnej európy a Japonska, pojednávajú o slepačom onkogénnom víruse B77, ktorý bol izolovaný v Onkologicko ústave v Bratislave zo sliepky číslo 77 – podľa toho bol označený B77. V r. 1985 obhájil doktorskú dizertačnú prácu (Dr.Sc.), kde zhrnul svoje celoživotné výskumné dielo s názvom „Expresia génov onkovírusu B77 a iných retrovírusov v systémoch rozličných hostiteľov“. Vírus B77 sa stal známym a celosvetovo používaným experimentálnym modelom vo významných laboratóriách sveta, ktoré sa zaoberali onkovirologiou a tak vo veľkej miere prispel k rozvoju poznania všeobecných mechanizmov onkogenézy aj ľudských nádorov. Koncom 50. rokov stál pri zrode vedeckého časopisu Neoplasma vydávaného len v anglickom jazyku a bol jeho dlhoročným výkonným redaktorom. Neoplasma dodnes patrí medzi najkvalitnejšie medzinárodné vedecké časopisy vydávané u nás. J. Smida absolvoval niekoľko, pre svoj vedecký rast, dôležitých zahraničných pobytov v renomovaných experimentálnych pracoviskách; napr. v Bethesde v USA a v Tokiu v Japonsku. Počas komunizmu nachádzal v jeho rodine azyl režimom prenasledovaný kňaz Anton Srholec. Zomrel v r. 2005 v Bratislave. Po celý život sa cítil byť Banskobystričanom. Jeho dcéra rešpektovala otcovu vôľu a tak rodné mesto sa mu stalo aj miestom posledného odpočinku.

Uznesením č. 9/2016

Eugena Stollmana zaradiť za pamätihodnosť - osobnosť /nehmotná pamätihodnosť

Eugen Stollmann bol slovenský ochotnícky herec, divadelný režisér, ktorý sa narodil 31.08.1896 v Banskej Bystrici a zomrel 29.07.1970 v B. Bystrici. Po 2. svetovej vojne dostal vedľajšie úlohy v niekoľkých slovenských filmoch: Zemianska česť, Vlčie diery, Kozie mlieko, Šťastie príde v nedeľu, Čisté ruky. Vo filme Statočný zlodej nakrútenom podľa Stodolovej drámy Jožko Púčík a jeho kariéra hral Púčíkovho (Kronerovho) spoluväzňa. Prakticky celý jeho život bol spojený s Banskou Bystricou.

Uznesením č. 10/2016

Máriu Markovičovou zaradiť za pamätihodnosť - osobnosť /nehmotná pamätihodnosť

Narodila sa v r. 1908 v Bankej Bystrici, zomrela v r. 1984 v Stupave. Bola významnou slovenskou herečkou - zaslúžilou umelkyňou, protagonistkou Činohry DJGT vo Zvolene. Hrala vo viacerých slovenských filmoch, televíznych inscenáciách i seriáloch - napr. Dobrodružstvo pri obžinkoch, Statky-zmätky, Sóle pre bicie, Mamka Pôstková, Prípady Evy Burdovej, Starý včelár, Nevera po slovensky, Jedenáste prikázanie, Demeterovci, Slnko vychádza nad Prašivou, Vivat Beňovský, Zaprášené histórie Ema Bohúňa, Živý bič, Polnočná omša. V postave Dory v inscenácii Ženský zákon podľa Tajovského divadelnej hry bola dôstojnou partnerkou herečkám Hane Meličkovej a Bete Poničanovej. Trikrát získala titul majsterky Slovenska v tenise. Zúčastnila sa automobilových pretekov Tatra 57, kde obsadila druhé miesto. Počas SNP pracovala v jednotke Červeného kríža a v Slobodnom slovenskom vysielacom. Pochovaná je v Kremničke.

Uznesením č. 11/2016

Ivana Palúcha zaradiť za pamätihodnosť - osobnosť /nehmotná pamätihodnosť

Ivan Palúch patrí k významným osobnostiam slovenského herectva. Herec sa preslávil stvárnením seriálového Adama Šangalu aj princa Bajaju. Jeho kariéra bola na konci šesťdesiatych rokov závrtná. Český režisér František Vlácil ho obsadil do náročného filmu Markéta Lazarová. V juhoslovanskom filme Čoskoro bude koniec sveta bola jeho herečkou partnerkou Annie Girardot. Známy nemecký režisér Volker Schlöndorff ho obsadil zas do historického filmu Michael Kohlhaas. Ako jediný herec z bývalého Československa sa dostal do nominácie na filmový festival v Cannes, a to hneď v dvoch filmoch (Zabitá nedeľa, Michael Kohlhaas), čím sa zaradil medzi najväčšie hviezdy európskeho filmu. Jeho

*nekonformné postoje voči sovietskej okupácii viedli v roku 1974 aj k zákazu hrať v divadle či vo filme. V osemdesiatych rokoch mu opäť umožnili hrať v menších úlohách, neskôr pôsobil aj v Divadle Jozef Gregora Tajovského vo Zvolene. K svojim slávnym začiatkom sa však herec už nikdy profesionálne nevrátil. Naposledy ho televízny divák mohol vidieť ako Gusta v *Búrlivom víne*.*

Uznesením č. 12/2016

Petra Solana zaradiť za pamätihodnosť - osobnosť /nehmotná pamätihodnosť

*Narodil sa 25. apríla 1929 v Banskej Bystrici, zomrel 21. septembra 2013 v Bratislave. Bol významný slovenský režisér a scenárista. Po skončení gymnázia v Banskej Bystrici vyštudoval filmovú réžiu na Pražskej FAMU. Už v počiatkoch svojej hranej filmovej tvorby sa Solan prejavoval ako jedinečný pozorovateľ ľudského charakteru a počínania. Hoci naprieč jeho filmovou tvorbou cítiť silný rukopis, o práci režiséra mal Peter Solan veľmi skromnú predstavu. „Mám rád, keď režisér nevytrča, nech vytrča film, ak má tú silu.“ Pri filme Solan ostal aj po tom, čo prestal aktívne nakrúcať. V 90. rokoch napríklad pôsobil ako predseda komisie pre kinematografiu a video Štátneho fondu kultúry Pro Slovakia. V roku 1994 získal cenu Igric za celoživotné dielo, v roku 2004 Cenu ministra kultúry za rok 2003 za mimoriadny tvorivý prínos k rozvoju slovenskej kinematografie, získal aj štátne vyznamenanie Rad Ľudovíta Štúra III. triedy. Peter Solan sa zaraďuje k najvýznamnejším slovenským filmovým tvorcom československej modernej filmovej vlny šesťdesiatych rokov (*Boxer a smrť*, *Tvár v okne*, *Prípado Barnabáš Kos*, *Kým sa skončí táto noc*). Kritika o ňom píše ako o tvorcovi priekopníckych metód a radí ho medzi najlepších slovenských režisérov. Filmy *Boxer a smrť* či *Prípado Barnabáš Kos* patria do zlatého fondu slovenskej kinematografie a ani štyridsať rokov od ich vzniku im neubralo na pôsobivosti a sile posolstva.*

Uznesením č. 13/2016

25. marec 1945 – Deň oslobodenia mesta Banská Bystrica zaradiť ako pamätný deň/ udalosť – nehmotná pamätihodnosť

Boje o oslobodenie centra SNP – Banskej Bystrice boli zložitú. 24. marca 1945 boli oslobodené blízke obce Kráľová, Radvaň a Šalková. Kvetná nedeľa 25.3. priniesla mestu Banská Bystrica slobodu. Sásová, Rudlová, Podlavice, Skubín boli oslobodené nasledujúci deň, Kostiviarska a Jakub 1.4., Uľanka 4.4. Územie mesta oslobodzovali jednotky 40.armády Červenej armády gen. F.F. Žmačenka a 4. rumunskej armády gen. N. Dascaleuscu dvanásť dní.

Komisia MsZ pre kultúru, informatiku, mestskú kroniku a ZPOZ na svojom rokovaní 10. novembra 2016 Uznesením č.80 /2016 odporučila Mestskému zastupiteľstvu prerokovať predložený materiál týkajúci sa zápisu do Zoznamu evidencie pamätihodností mesta Banská Bystrica nasledovne:

Andreja Očenáša zaradiť za pamätihodnosť – osobnosť /nehmotná pamätihodnosť

Vojenskú hudbu pplk. 26 v Banskej Bystrici prijať za pamätihodnosť – udalosť/nehmotná pamätihodnosť

Júliusa Smida zaradiť za pamätihodnosť - osobnosť /nehmotná pamätihodnosť

Eugena Stollmana zaradiť za pamätihodnosť - osobnosť /nehmotná pamätihodnosť

Máriu Markovičovú zaradiť za pamätihodnosť - osobnosť /nehmotná pamätihodnosť

Ivana Palúcha zaradiť za pamätihodnosť - osobnosť /nehmotná pamätihodnosť

Petra Solana zaradiť za pamätihodnosť - osobnosť /nehmotná pamätihodnosť

25. marca 1945 – Deň oslobodenia mesta Banská Bystrica prijať ako pamätný deň/ udalosť – nehmotná pamätihodnosť.

- II. Návrh evidencie pamätihodností mesta je tvorený v súlade so zákonom 49/2002 Z.z. o ochrane pamiatkového fondu a Metodickéj inštrukcie pre potreby obecných samospráv Ministerstva kultúry SR a Pamiatkového úradu SR. Všeobecne záväzné nariadenie Mesta Banská Bystrica č. 4/2010 o evidencii pamätihodností mesta upravuje spôsob utvorenia

a odborného vedenia evidencie pamätihodností a určuje podmienky výberu a zápisu do Zoznamu pamätihodností mesta. Cieľom je vyhlásiť pamätihodnosti mesta a schváliť ich evidenciu v záujme ochrany ich kultúrno-historickej hodnoty, zachovanie a zlepšenie ich stavu pre budúce generácie.

Konanie o vyhlásení a zápise pamätihodností mesta do Zoznamu pamätihodností mesta je proces činností, začínajúci podaním návrhu na zápis a končiaci zapísaním resp. nezapísaním do Zoznamu pamätihodností mesta.

O pridelovaní príspevkov vlastníkom na záchranu a obnovu pamätihodností a kultúrnych pamiatok, nachádzajúcich sa na území mesta rozhodujú orgány mesta v zmysle Všeobecne záväzného nariadenia Mesta Banská Bystrica o poskytovaní dotácií z rozpočtu Mesta Banská Bystrica.

V súlade s § 14 ods. 3 zákona č. 49/ 2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu môže obec vytvárať zdroje na príspevky vlastníkom na záchranu a obnovu kultúrnych pamiatok nachádzajúcich sa na území mesta. V zmysle § 4 ods. 1.4. VZN č. 4/2010 o evidencii pamätihodností mesta Banská Bystrica by mali tvoriť zdroje na príspevky vlastníkom na kalendárny rok z rozpočtu Mesta Banská Bystrica minimálne 50 tisíc eur.

Doložka zlučiteľnosti s PHSR :

Aktivita 5.1.1.7 Podporovať z dotačných prostriedkov mesta rekonštrukciu a údržbu pamiatok, pamätihodností a umeleckých diel

Aktivita 5.1.2.2 Zrealizovať popísanie a vyhlasovanie pamätihodností mesta za účelom ich prezentácie, starostlivosti a zachovania

III. Návrh na vyhlásenie pamätihodností mesta Banská Bystrica a zápis do Zoznamu pamätihodností mesta je členený v zmysle §6 ods.3 VZN Mesta Banská Bystrica č. 4/2010 o evidencii pamätihodností mesta do registrov.

Zoznam pamätihodností mesta Banská Bystrica je otvorený materiál. Komisia pre pamätihodnosti mesta pravidelne posudzuje na základe nových skutočností návrhy na zápis (prípadne zrušenie zápisu) na základe podnetov laickej a odbornej verejnosti.

Tvorba evidencie a Zoznamu pamätihodností mesta je zameraná na identifikáciu, výskum, evidenciu, zachovanie, obnovu, reštaurovanie, regeneráciu, využívanie a prezentáciu pamätihodností mesta, v budúcnosti umožní vytvárať ponuku a štruktúru produktov poznávacieho cestovného ruchu. Pamätihodnosti možno začleniť do ponuky regionálnych a nadregionálnych národno-poznávacích trás a okruhov.

IV. Finančné prostriedky určené na obnovu a ochranu pamiatok sa rozpočtujú v Programovom rozpočte Mesta Banská Bystrica. Pre rok 2016 boli schválené finančné prostriedky v programe 12 - Kultúra, v podprograme 4 - Oprava pamiatkových objektov a umeleckých diel, popis pamätihodností a v podprograme 5 - Príspevky na údržbu pamiatkových objektov.